המחליטנים (8)

פרק נוסף בסידרה המנתחת את הרכב השיכבה השלטת בכל תחומי־החיים – ואת מקורות הכוח שלה

המישפחות

הפוליטיקאים הם הענף השני של המחליטנים. גם הם באים מתוך „המעמד השליט" ו„המעמד החדש".

מחליטני הפוליטיקה הם אותם אנשים היושבים בצומתי ההשפעה הפוליטית. אלה הם שרי הממשלה ומנכ"לי המישרדים הממשלתיים, וגם כמה מנהלי אגפים ומחלקות במישרדים חשובים.

בין מחליטני הפוליטיקה ניתן למצוא גם את „ממשלת ההסתדרות" — הוועדה המרכזת של הוועד־הפועל. מחליטני הפוליטיקה הם גם חברי־הכנסת — בעיקר מן הסיעות הגדולות וסיעות הקואליציה. אך גם כמה עסקנים חשובים, שאינם דוורקא חברי־כנסת, נמנים על המחליטנים, כשם שנמנים עליהם מזכירי תנועות התיישבות, ראשי ערים גדולות, וממלאי מישרות בכירות ברשויות ממלכתיות וציבוריות.

לא אחת מטושטשים התחומים בין המחליטנים הפוליטיים והמחליטנים הכלכליים והצבאיים. רפאל רוטר, למשל, העומד בראש המוסד־לביטוח־לאומי — האם הוא מחליטן כלכלי או פוליטי? או אלוף (מיל') ישראל טל, עוזר שר־הביטחון — האם הוא מחליטן פוליטי או צבאי? אלה הן דוגמות לכמה עשרות מחליטנים. שקשה לסווגם ל א ח ד התחומים, אך אולי דווקא משום כך רבה יותר השפעתם.

אחת הדוגמות הטובות לערוב התחומים שבין צבא, כלכלה ופוליטיקה היתה הקמתה של ד"ש ערב הבחירות של 1977.

הסיפור של ד"ש

כמה קבוצות של מחליטנים כלכליים וצבאיים רבי־עוצמה הגיעו למסקנה שצריך להציל את שילטון־המערך מידי עצמו. הם חזו בהתפוררות מיפלגת־השילטון, והיו מודאגים מכך שקהל גדול פנה לה עורף. מובן שלא היתה להם שום ביקורת רצינית על מדיניותו של המערך — זו שהובילה אותם עצמם לרום מעמדם. עקרונית, היתה תפיסתם המדינית זהה לזו של המערך: הניצים מאיר זורע ודן טולקובסקי לא היו שונים בתפיסתם מעמוס הדר ושושנה ארבלי־אלמוזלינו; ייגאל ידין זהה בהשקפותיו לשימעון פרס וליצחק רבין, ואילו מרדכי וירשובסקי ואמנון רובינשטיין כמוהם כאבא אבן ויוסי שריד.

למעשה, לא היה הבדל גם בתפיסות החברתיות והכלכליות, ואנשים כמאיר עמית ואמנון רובינשטיין יכולים היו למצוא את מקום במיפלגת העבודה, כשם שאנשים כגד יעקובי או אבא אבן יכולים היו למצוא את מקומם בד"ש.

מסקנתם של המחליטנים שייסדו את ד"ש היתה שהפוליטיקה היא עסק רציני מכדי להשאירו בידי הפוליטיקאים המיקצועיים, וכדי להשפיע על מהלכה עליהם להתערב בעצמם בניהול השילטון. ד"ש לא הוקמה כדי להפיל את המערך, אלא כדי לסייע לו לשלוט כהלכה.

ניצחונה בבחירות היה ניצחון פירחום מוכחק, שכן עליית חלי־כוד דווקא ותכוסת המערך — היא שהביאה להתפוררות ד"ש.

מחליטני ד"ש הגיעו מכמה קבוצות־מחליטנים מוגדרות היטב, הן מתוך „המעמד השליט", הן מתוך „המעמד החדש". ברית פוליטית זו שבין שני מעמדות המחליטנים מגולמת היטב באישיותו של האדם שעד היום ממלא תפקיד מרכזי ביותר בתנועה הדמוקטרית של ייגאל ידין, מאיר („ממי") דה־שליט.

● **ממי דה־שליט** נולד ב־1921 בליטא, ועלה ב־1924. הוא למד בבית־הספר החקלאי בפרדס־חנה, ושירת בצבא הבריטי, ובדרגת רס"ן בצה"ל. ממי דה־שליט עשה קאריירה דיפלומטית ומינהלית במישרדים ממשלתיים, והיום הוא חבר במועצות־המנהלים של הבנק הבינלאומי הראשון, החברה לפיתוח קיסריה, ישרם, פז חיפושי נפט, לרום אינטרנשיונל וביטוח סהר. דה־שליט הוא מנכ"ל חברת נכסי עמת, וחבר גם במועצת־המנהלים של מכון וייצמן. הקאריירה שלו ומכלול עיסוקיו משקף את הברית שהתקיימה בד"ש בין המימסד הצבאי והפוליטי ובין המימסד הכלכלי, על ענפו המקומי וענפיו הזרים.

ממי דה־שליט ייצג בד"ש את ההון המקומי (ביטוח סהר של מישפחת סחרוב) והזר (הבנק הבינלאומי הראשון היה שייך לקבוצת רוטשילד, לפני שנרכש על־ידי אייזנברג). המיליונר היהודי־איראני בעל החברות הבינלאומיות, **איוון ראד**, היה מגדולי התורמים למסע־הבחירות של ד"ש. **עקיבא מאיר**, מנהל אש"ד, ייצג בה את קונצרן תדיראן. **דן טולקובסקי** ייצג את בנק דיסקונט, **שלמה אליהו** ייצג נתח חשוב מענף־הביטוח בארץ. **אמנון רובינשטיין** הוא בנו של אחד הקבלנים הגדולים בארץ, אהרון רובינשטיין. **מאיר עמית** ו**דויד גולומב** ייצגו את התעשייה ההסתדרותית ואלוף (מיל') **צבי זמיר** ייצג את בתי הזיקוק.

ד"ש היתה הברית המקומית שבין הסקטור הפרטי והסקטור הציבורי של הכלכלה הישראלית, בתיווכו הנמרץ של ההון הזר, כאשר לברית מצטרפים נציגי המחליטנים הביטחוניים, **כאיסר הראל, אהרון יריב** ו**שמואל טולדאנו**, ו„נטעים זרים" בדמות „המרכז החופשי" של **שמואל תמיר** ותנועת „עודד" של **מרדכי אלגרבלי**. ייגאל ידין מצאה הברית הזאת את מנהיגה המוצלח ביותר. שכן **ייגאל ידין** הוא נצר למישפחה המסועפת והגדולה, שבבסיסה עומדים שטיין.

תמחליטנים בחברה הישראלית הם אשכנזים ברובם, מבוגרים וותיקים בארץ. הם באים מן „המעמד השליט" — הבנקאים, התעשיינים, הסוחרים והאיכרים מן הסקטור הפרטי, ומן „המעמד החדש" — הבנקאים, התעשיינים, הסוחרים והאיכרים של הסקטור ההסתדרותי.

את המחליטנים ניתן למצוא בשלושה מימסדים עיקריים: הכלכלי, הפוליטי והצבאי־ביטחוני.

בשתי הרשימות האחרונות נדון המימסד הכלכלי בישראל, וחשובי מחליטניו. רשימה זו עוסקת במחליטני הפוליטיקה הישראלית.
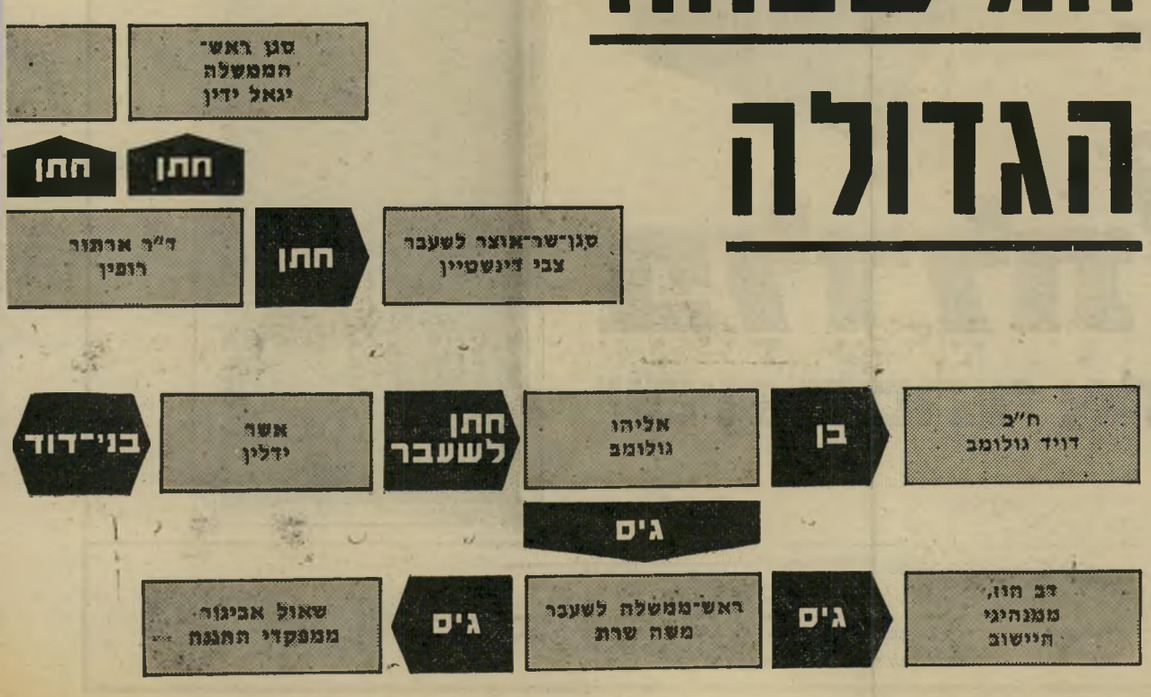
מאת שלמה פרנקל